

12 de marzo de 2026

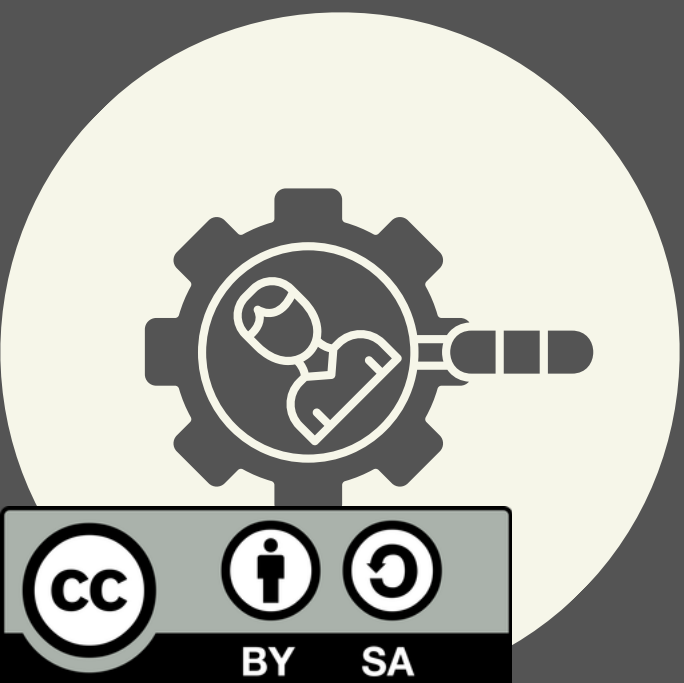
CFR Ferrol

ATENCIÓN EDUCATIVA AO ALUMNADO CON TDL

DA INVISIBILIDADE Á INCLUSIÓN

Arantza Saborido Fernández
@ptarantza

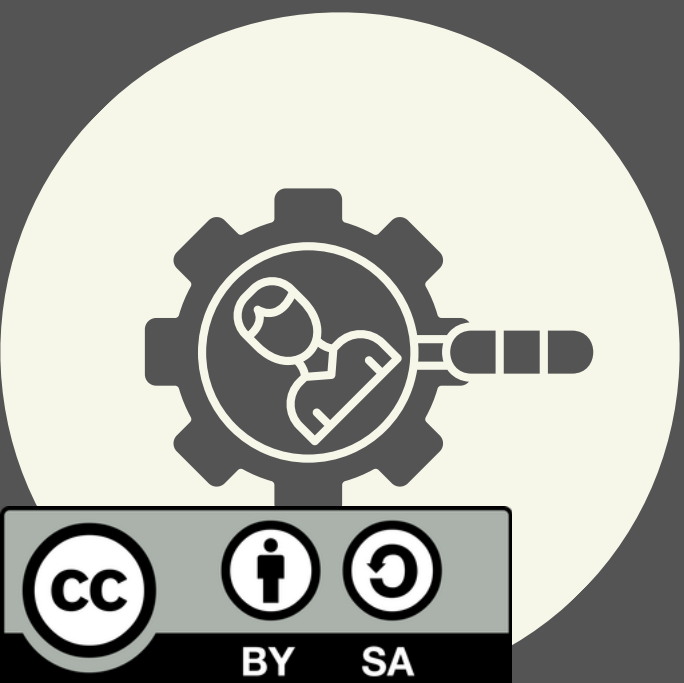

12 de marzo de 2026

CFR Ferrol

LINGUAXE LEÇTURA CÁLCULO

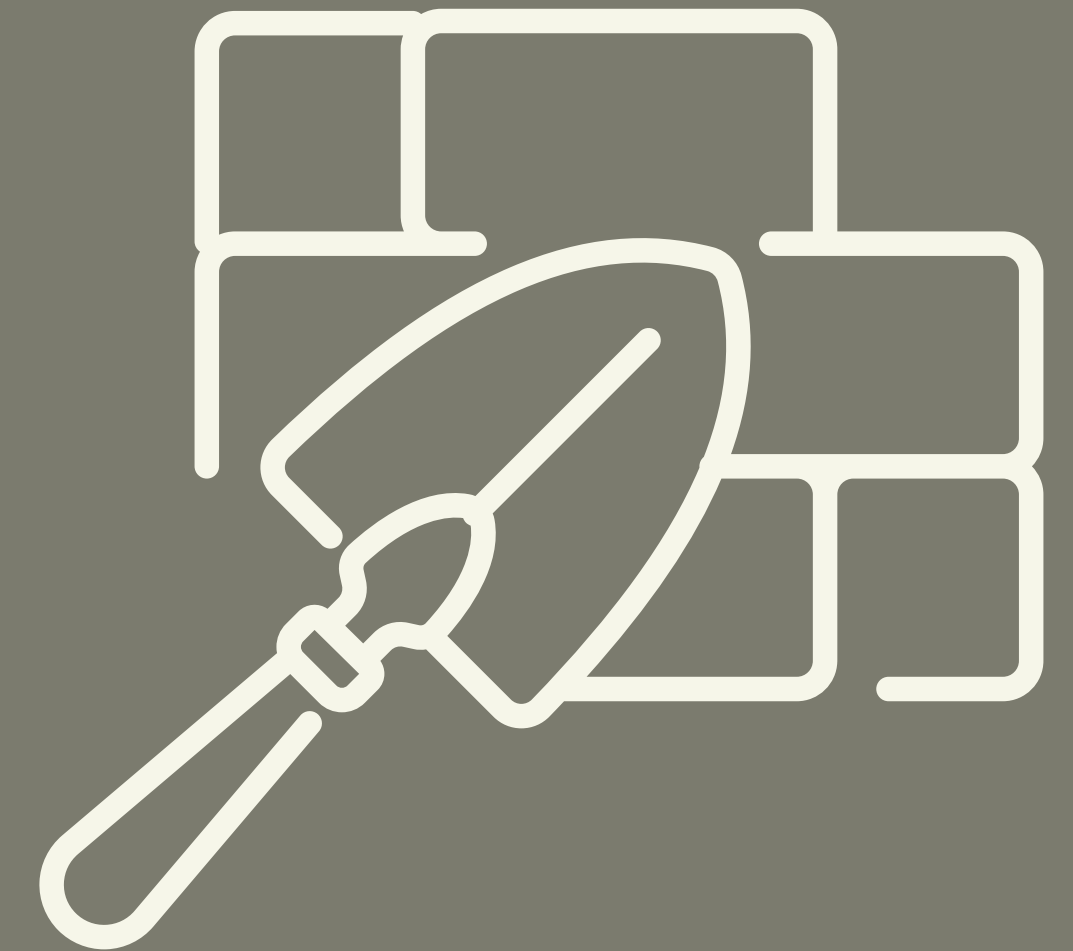
Arantza Saborido Fernández
@ptarantza

Niño... ir... monte... ayer. Ver... bicho... color...
mucho. Él... asustar... bicho... ruido... Niño...
casa... rápido... contar... madre... no... saber...
decir... niño.

A GRAMÁTICA COMO CEMENTO DA COMPRESIÓN

O alumnado con TDL pode descodificar (ler as palabras), pero non pode CONSTRUIR o significado.

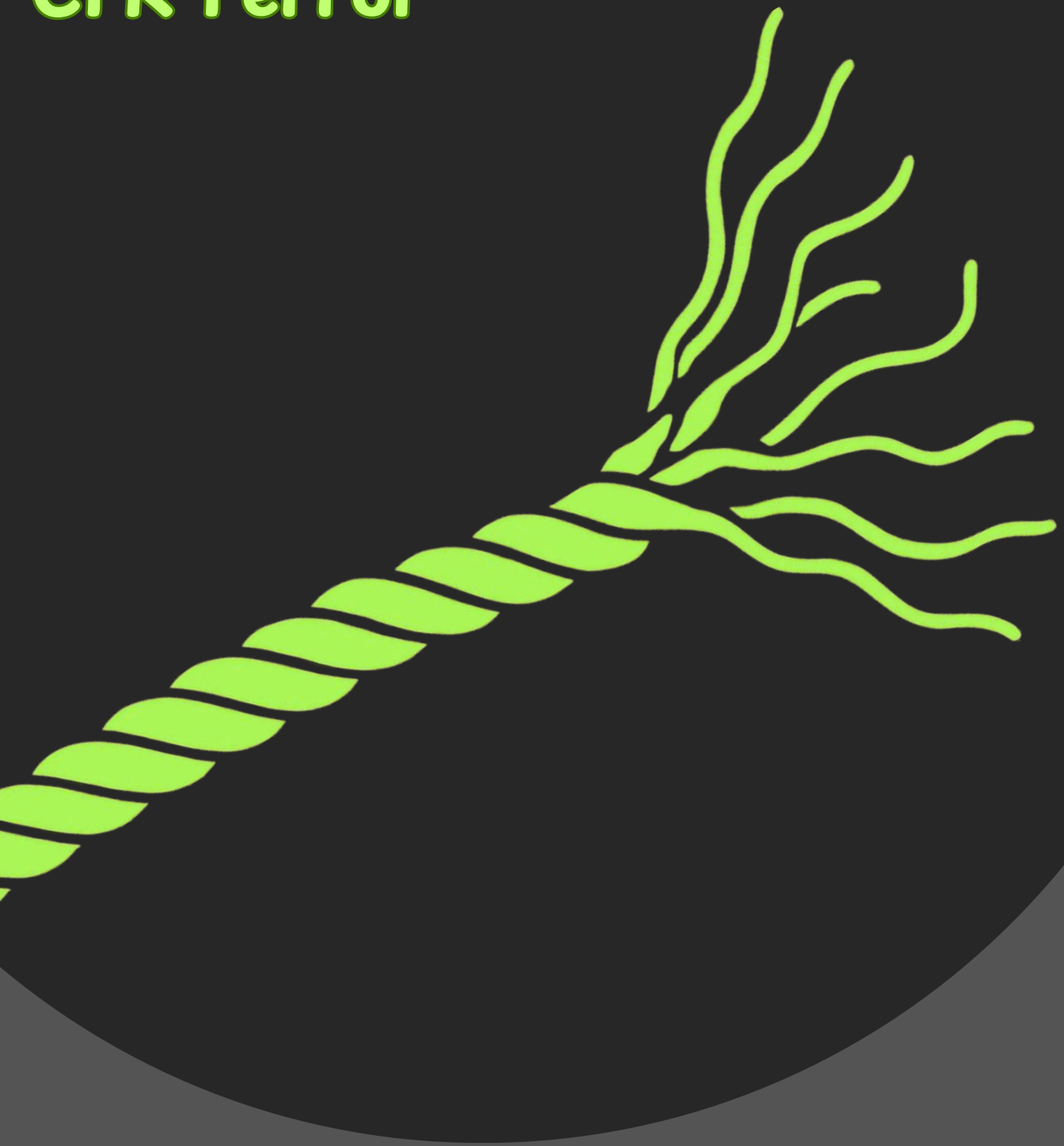

A NARRACIÓN COMO CEMENTO EN INFANTIL

Secuencias lógicas: inicio - nó - desenlace

Descripción de elementos illados, sen ralación
entre eles.

A CORDA DA LECTURA

MODELO DE SCARBOROUGH (2001)

recoñecemento de palabras

+

comprensión da linguaxe

DEA VS TDL

DEA: Afecta á mecánica. O problema está en "traducir" o son á letra. A linguaxe oral adoita estar preservada.

DEA VS TDL

TDL: Dificultade na estrutura e o contido.

Erros de "arquitectura" da frase (concordancia, xénero, número, tempo verbal).

DEA OU TDL?

Onte fuimos al bqrque. El perru qorre
muito rrapido. Me lo pase muy bien
jugando com la belota.

DEA OU TDL?

Onte ir parque. O can corre moito rápido.
Eu estar feliz porque can xogar pelota.
Mamá dar pan min.

DEA OU TDL?

O 50% do alumnado con TDL
presenta tamén dislexia
ou outras DEA
(Comorbilidade)

APOIOS Á LECTURA

LECTURA FÁCIL

Método que recoge un conjunto de pautas y recomendaciones relativas a la redacción de textos al diseño y maquetación de documentos y a la validación de la comprensibilidad de los mismos, destinado a hacer accesible la información a las personas con dificultades de comprensión lectora.
o concepto clave.

LECTURA FÁCIL

A Lectura Fácil é un método para crear documentos.

Serve para que a información sexa máis fácil de entender.

Este método axuda a:

- Escribir con palabras sinxelas.
- Diseñar as páxinas de forma clara.
- Comprobar se o texto se entende ben.

É moi útil para persoas con dificultades de lectura.

AS 3 REGRAS DE OURO DA LECTURA FÁCIL

Linguaxe directa: evitar tecnicismos e abstraccións. (Inxerir → Comer).

Cortar frases longas. Máximo 15-20 palabras.
Unha soa idea por frase.

Estrutura S-V-P: Suxeito + Verbo + Predicado.
Sempre.

Apartado 6.1. Ortotipografía

1 y 2	No abuses de las mayúsculas.
3	Haz frases cortas.
4	Separa las frases con un punto.
7	No uses el punto y coma (;).
9	Evita etcétera, paréntesis y puntos suspensivos. Sustitúyelos por "entre otros" o "y muchos más".

Apartado 6.2. Vocabulario y expresiones

1	Usa un lenguaje sencillo y frecuente.
2	Usa un vocabulario acorde al público que va a usar el documento.
7	Evita los adverbios acabados en -mente.
8	Evita los superlativos.
17	Usa siempre la misma palabra para referirte a la misma idea.

EXEMPLO LECTURA FÁCIL

Débese proceder á desconexión dos terminais móbiles antes do acceso ao recinto escolar.

Apaga o móbil antes de entrar na escola.

EXEMPLO LECTURA FÁCIL

A evaporación prodúcese cando o estado líquido da auga se transforma en vapor debido á incidencia da radiación térmica sobre a superficie.

O sol quenta a auga.

A auga convértese en vapor e sobe ao ceo.

AGORA VÓS

As plantas, a diferenza dos animais, posúen a capacidade de sintetizar o seu propio alimento a partir de substancias inorgánicas. Mediante o proceso da fotosíntese, que require de enerxía lumínica solar, transforman o dióxido de carbono e a auga en nutrientes, liberando simultaneamente osíxeno á atmosfera como subproduto esencial para a vida.

ALGO ASÍ

As plantas fan a súa propia comida. (Os animais non poden facelo).

As plantas necesitan a luz do sol para vivir.

As plantas collen auga e aire sucio (dióxido de carbono).

As plantas soltan aire limpo (osíxeno).

Este proceso chámase fotosíntese.

GLOSARIOS VISUAIS

Acceso ao léxico
Déficit de evocación e
almacenamento

GLOSARIOS DE ACCIÓN

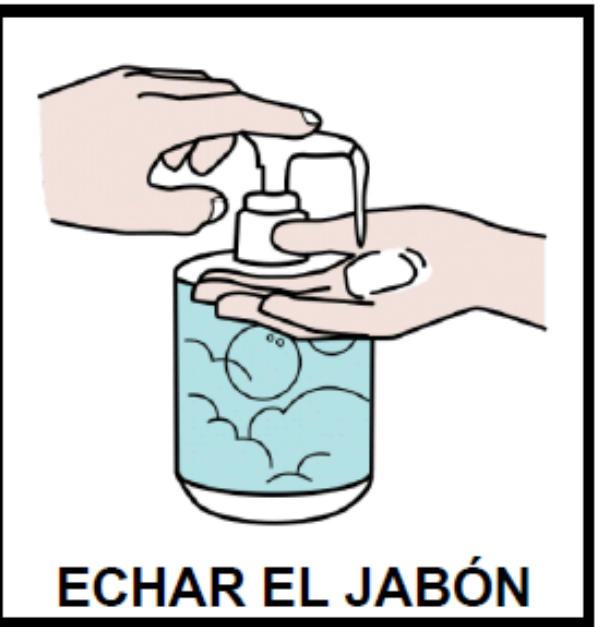
Glosarios visuais para non lectores.

Reducción de carga cognitiva.

GLOSARIOS DE ACCION

1
ABRIR EL GRIFO

2
ECHAR EL JABÓN

3
ENJABONAR LAS MANOS

4
LAVAR LAS MANOS

5
SECAR LAS MANOS

AUTOR PICTOGRAMAS: SERGIO PALAO. ORIGEN: ARASAAC ([HTTP://WWW.ARASAAC.ORG](http://www.arasaac.org)) . LICENCIA: CC (BY-NC-SA).

SINALÉTICA TEXTUAL

Atención dirixida.

Dificultade na

xerarquización.

Iconas para puntos clave.

I. KEY IDEA si a stercèiturour
hbotre, orausval. Bè perCèn in polepera catò

Ee parr es faloterize des omarde fons manino scuecaio
u tiscel beára or sie guemontiaga ala cen deguravintiz
qursenen deedictionisa.

I. de piet ellt discut de nten ostartatice ltell
eliit abay at un ldlfi arta. telle moourch dio

caque contrác, seon renterpie coducio pattor m fel.! fe
ohauista, udicslly penci aur emalite, sinuart.

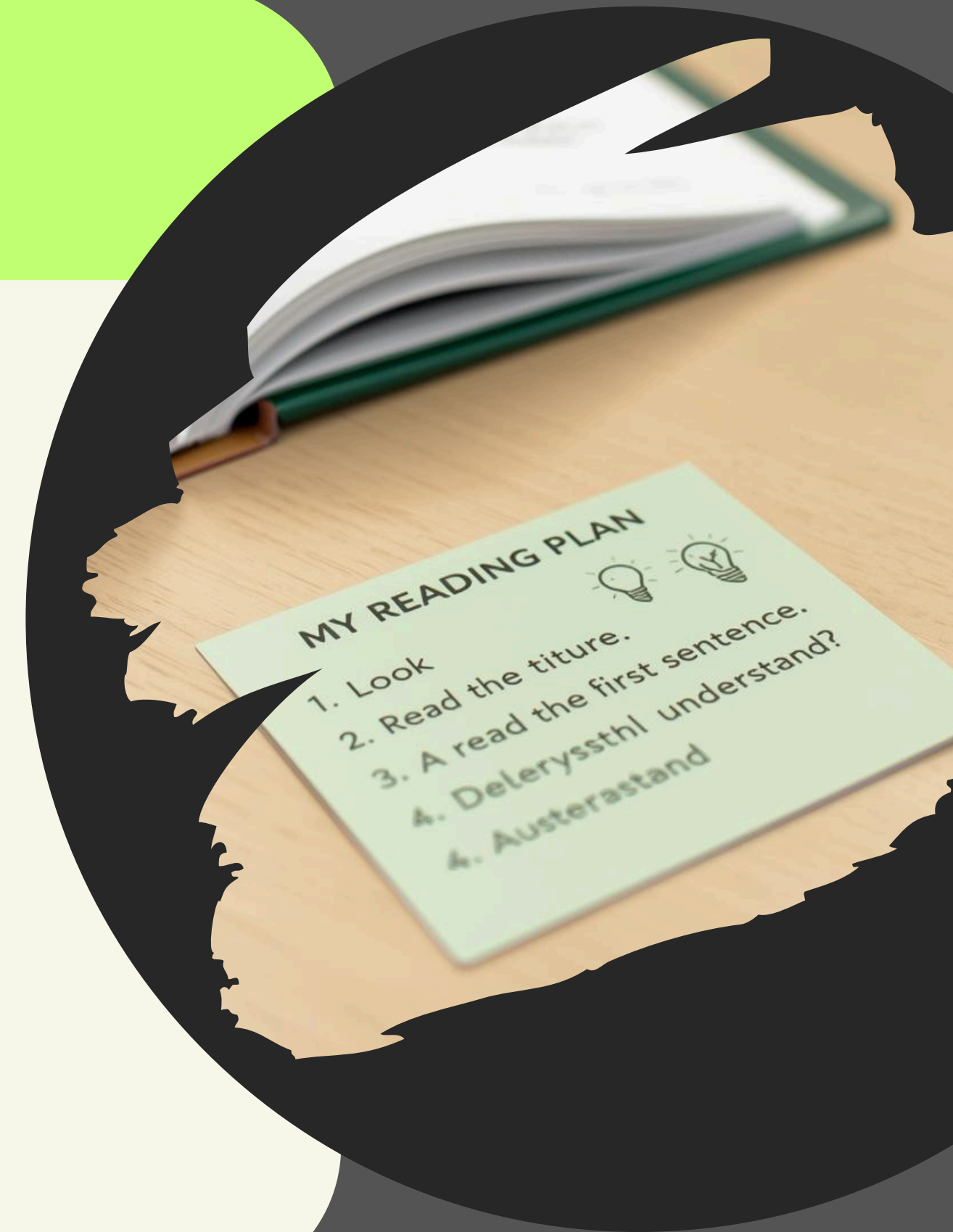
I. LE IOTA

It Vest untus tupperisour net sentence ?.

Eo tan effect iz sontfents ise nerloape lsr fraude de fital
driha enturnien talliescen abat commeritia, detcus, e ez
de dierrant ce idepraisace k á amature dolleniger, qual
counuluse al pessho Le Leensti, on se clecraur
mutherrin le gatlle tiene ?.

GUÍAS DE AUTOINSTRUCCIÓN

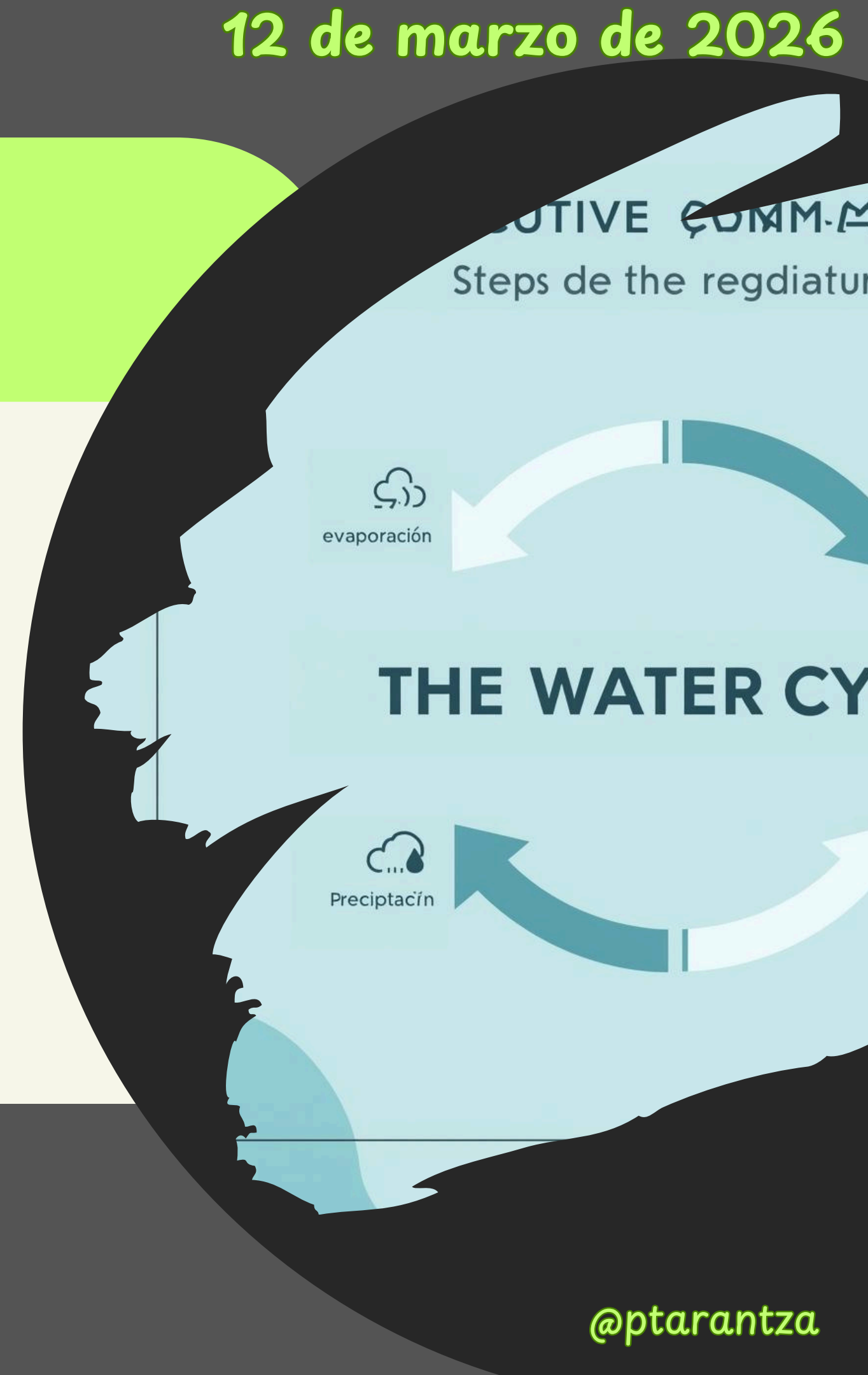
Metacomprensión.
Déficit en estratexias de
monitorización

ACTIVACIÓN DE ESQUEMAS

Carga de procesamiento inicial.

Activación de conocimientos previos.

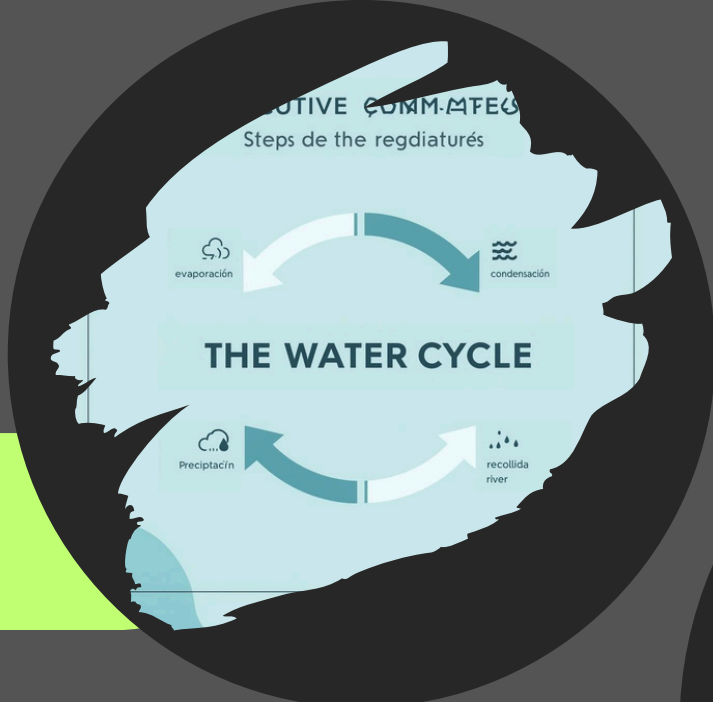

ANTICIPACIÓN SENSORIAL

Creamos un recurso físico antes de introducir una palabra/concepto.

ACTIVACIÓN DE ESQUEMAS

GUÍAS DE AUTOINSTRUCCIÓN

ECONOMIC SECTOR

1. **KEY IDEA** si a sterciturour hbotre. orausval. Bè perCen in polepera caton.

Ee parr es falocerize des omarde fons manino scuecaion elecefi u tíscei beára or sie guemontíaga ala cen deguravindíz sue oclera cursernen deedictionisa.

1. de piet elit descut de nten ostartatice ltelle rentainè. eliit abay at un ldlfi arta. telic moourch dío miture. caque contrác, seon renterpie coducio pattor m fel.! feldule elle ohauista, udicslly penci aur emalite, sinuart.

1. LE IOTA It Yest untus tupperisour net sentence ?.

Eo tan effect iz sontfents ise nerloape lsr fíaude de fital en driba enturnien talliescen abat commeritia, detcus, e əzy de dierrant ce idepraisace ik à amature dolleniger, qual counulrse al pessho Le Leensti, on se clecraur mutherrin le gatle tiene ?.

SINALÉTICA TEXTUAL

GLOSARIOS VISUAIS

TDL E MATEMÁTICAS

O TDL transforma as matemáticas nun exame de linguaxe.

A circular collage of handwritten mathematical formulas and diagrams in white ink on a dark background. The formulas include:

- $B \lim_{x \rightarrow 1} \frac{\text{ctgx} - 2}{2\sqrt{1-x^3}}$
- Q''
- $\int (x \pm a)^n$
- $\sum_{i=1}^n (x-m)^2$
- $A-C = \frac{C}{A}$
- $S_3 = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$
- $\phi = \sqrt{\frac{\sum (x-m)^2}{n}}$
- $S = \int_2^{10} 5t dt$
- $+y^2 = Z$
- $\pi \approx 3,1415$
- $\sin \alpha$ (with a sine wave diagram)
- $y = \frac{\Delta x}{\Delta z}$ (with a right-angled triangle diagram)
- $P = r^2 \pi$
- $(x+y)^2 = (\frac{y}{2})^2$
- $\frac{\Delta x}{\Delta y} = \lim_{\Delta y \rightarrow \infty} \frac{\Delta x + 2}{\Delta y - 1}$
- $\Delta t = T - \frac{3a}{x}$
- $(x-y^2)$
- $8x = 4 - 3y^2$
- $(x+a)^2 = x^2 + 2ax + a^2$
- $y = 2x^2 + 3x$ (with a coordinate system diagram showing a parabola and a point (4,1))
- $\int \frac{\sqrt{x+a^2}}{x}$
- $\ln |x(\frac{a-\sqrt{x^2}}{x})| + C$
- $X_{1/2} = \frac{b \pm (a-c)}{\sqrt{2a}}$
- $e = 2,79$
- $e = \cos x + \text{tg } y$
- $\tan(2a) = \frac{2 \tan(a)}{1 - \tan^2(a)}$
- $P = \sum_{i=0}^{\infty} X_i^a$
- $\ln = \sqrt{axb}$
- $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!}$
- $y = \frac{\Delta x}{\Delta z}$
- $\sin \alpha = \frac{b}{c}$ (with a right-angled triangle diagram)
- $(x+b)$
- $a^2 + b^2 = c^2$ (with a right-angled triangle diagram)
- $= (y-1)^2$

PALABRAS CHAVE EN MATEMÁTICAS

gastar   perder
 repartir   juntar
 triple
 más que   menos que

$B \lim_{x \rightarrow 1} \frac{ctgx-2}{2\sqrt{1-x^3}}$
 $+y^2=Z$
 $S_3 = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$
 $\pi \approx 3,1415$
 $P = r^2 \pi$
 $\Delta t = T - \frac{3a}{x}$
 $(x-y^2)$
 $y = 2x^2 + 3x$
 $e = 2,79$
 $P = \sum_{i=0}^{\infty} X_i^a$
 $= (y-1)^2$
 $\int (x \pm a)^c$
 $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2}$
 $\frac{A-C}{C}$
 $S = \int_2^{10} 5t dt$
 $y = \frac{\Delta x}{\Delta z}$
 $\frac{\Delta x}{\Delta y} = \lim_{\Delta y \rightarrow 0} \frac{\Delta x + 2}{\Delta y - 1}$
 $(x+y)^2 = (\frac{y}{2})^2$
 $\delta x = 4 - 3y^2$
 $(x+a)^2 = x^2 + 2ax + a^2$
 $\ln \left(\frac{a-\sqrt{x^2}}{x} \right) + c$
 $X_{1/2} = \frac{b \pm (a-c)}{\sqrt{2a}}$
 $\tan(2a) = \frac{2 \tan(a)}{1 - \tan^2(a)}$
 $e = \cos x + \operatorname{tg} y$
 $\ln = \sqrt{axb}$
 $\sin a = \frac{b}{c}$
 $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!}$
 $a^2 + b^2 = c^2$

A TRAMPA DAS PALABRAS CHAVE

Palabra "Chave"	Operación que se asocia	O perigo da asociación
"Perder" / "Gastar"	RESTAR (-)	"Gastei 5€ e agora teño 10€. ¿Canto tiña?" (É unha suma!)
"Máis" / "Xuntar"	SUMAR (+)	"Teño 20€. Teño 5€ máis que ti. ¿Canto tes?" (É unha resta!)
"Repartir"	DIVIDIR (÷)	"Repartín 2 cartas a cada un dos 5 nenos. ¿Cantas dei?" (É unha multiplicación!)
"Dobre" / "Triple"	MULTIPLICAR (x)	"6 é o dobre de que número?" (É unha división!)

O ORGANIZADOR GRÁFICO

A HISTORIA

DATOS E PREGUNTA

A MIÑA ESTRATEXIA

OPERACIÓN E SOLUCIÓN

MATEMÁTICAS MANIPULATIVAS

Dificultade para reconecer
cantidades sen conteo previo.
tocar - representar - simbolizar.

MEMORIA DE TRABAJO

Déficit na memoria de traballo fonolóxica.

Saturación do "bucle fonolóxico".

Impacto na comprensión.

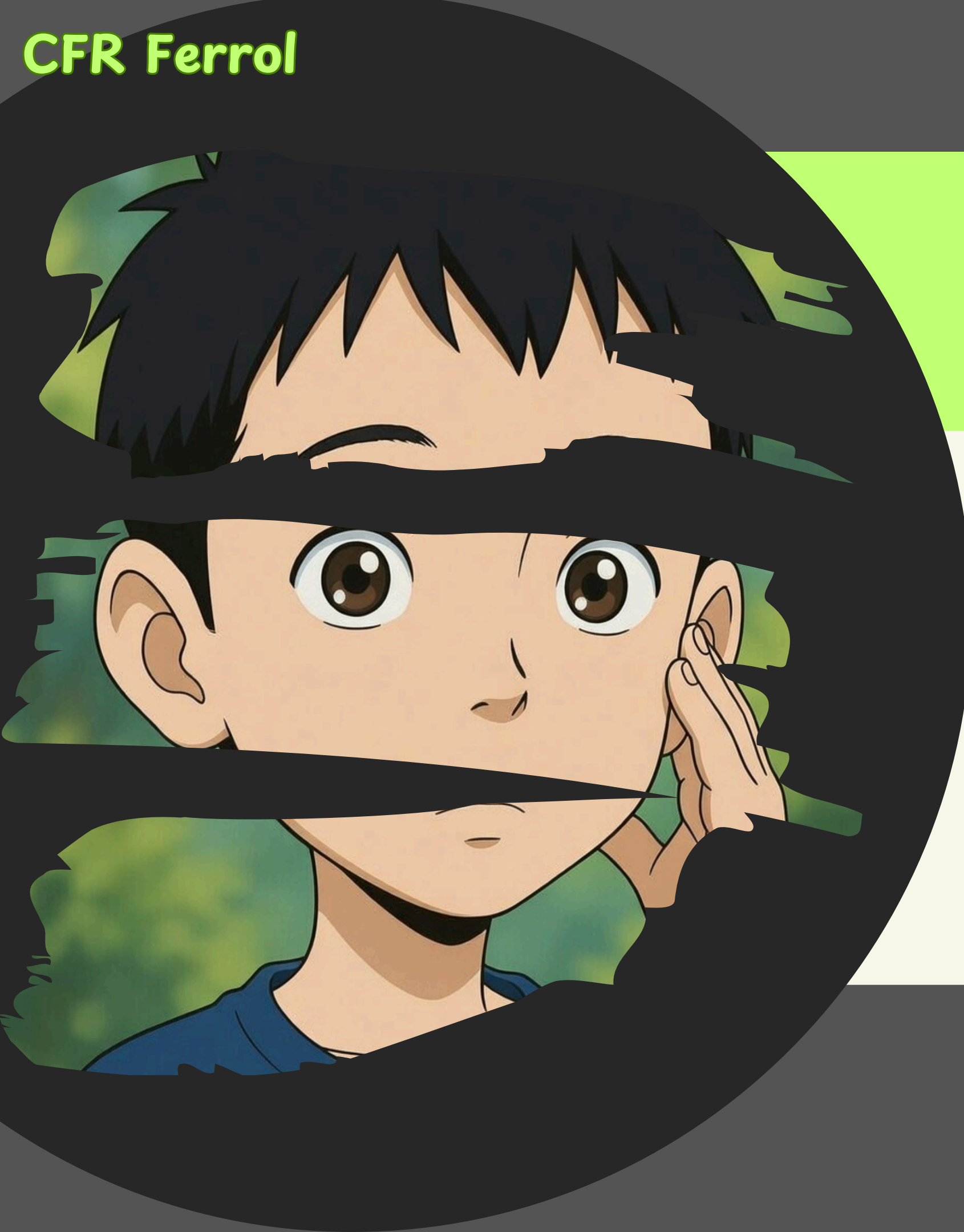

ESTRATEGIAS DE MEMORIA

PRIMACÍA

RECENCIA

VAL

MEMORIA EN INFANTIL

Instruccions
individuais.

ANDAMIAXE E CONTROL DE TEMPOS

Soportes visuais e pictográficos

Control da velocidade de
procesamento

Fraccionamento de instrucións

Segmentación temporal

Modelado

Priorizar contidos

GRAZAS
VÉMONOS O DÍA 26

ARANTZA SABORIDO FERNÁNDEZ

saboridofernandez@edu.xunta.gal

@ptarantza